

MAUREEN MURDOCK

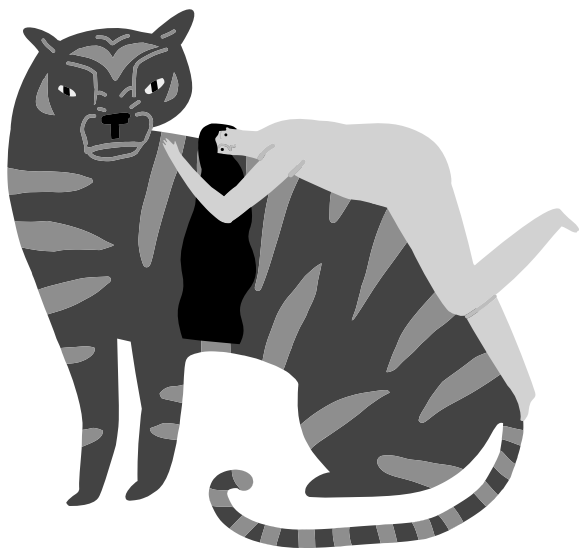
HRDINKA V NÁS

RŮST ŽENY NA CESTĚ ŽIVOTEM

portál

MAUREEN MURDOCK

HRDINKA

V NÁS

RŮST ŽENY NA CESTĚ ŽIVOTEM

portál

Původní anglické vydání:

Maureen Murdock: *The Heroine's Journey: Woman's Quest For Wholeness*

© 1990 by Maureen Murdock.

By arrangement with Shambhala Publications, Inc., 4720 Walnut Street, Boulder, CO 80301, USA.

České vydání:

Translation © Eva Klimentová, 2022

© Portál, s. r. o., Praha 2022

ISBN 978-80-262-1902-6

Pro mou matku a mou dceru

Úvod

Ženy a muži v současnosti pocítují prázdnotu. Tuší, že jejich feminní povaha – stejně jako Persefoné – odešla do pekel. Kdekoli zeje taková prázdnota, taková široká propast či rozštěpená rána, je nutno hledat vyléčení přímo v krvi, která z ní vytéká. Je to další z dávných alchymistických pravd, „ředit se má vždy stejné stejným“. Ženskou prázdnotu tedy nelze vyléčit spojením s mužstvem, ale je nutné vnitřní spojení, integrace vlastních částí, rozpomenutí na matčino a dceřino tělo nebo jeho navrácení.

— NOR HALL: *The Moon and the Virgin* (Měsíc a panna)

Při terapeutické práci s ženami, zvláště ve věku od třiceti do šedesáti let, jsem nejednou zaslechla hlasité vyjádření nespokojenosti s úspěchy, kterých dosáhly v tržním prostředí. Ženy tuto nespokojenost popisují jako pocit neplodnosti, marnosti a roztrhání těla, ba dokonce i jako pocit zrady. Tyto ženy přijaly stereotypní mužskou hrdinskou cestu a dospěly k akademickému, uměleckému nebo finančnímu úspěchu, ale mnohé z nich stále trápí otázka: „K čemu to všechno je?“

Přestože jsou zdánlivě úspěšné, cítí se přetížené a vyčerpané, mají různé nemoci spojené se stresem a přemítají, proč ztratily směr. S tímhle nepočítaly, když se vydaly za úspěchem a uznáním. Když si představovaly výhled z místa nahoře, netušily, že tomuto cíli budou muset obětovat své

tělo a svou duši. Všimla jsem si, že tyto ženy utrpěly na své hrdinské cestě tělesné i emoční šrámy, a dospěla jsem k závěru, že důvodem, proč prožívají takovou bolest, je skutečnost, že se rozhodly řídit modelem, který popírá, kdo jsou.

Toužila jsem pochopit, jak se cesta ženy vztahuje k cestě hrdinky, a proto jsem se v roce 1981 rozhodla obrátit na Josepha Campbella. Věděla jsem, že fáze cesty hrdinky zahrnují aspekty cesty hrdiny, ale cítila jsem, že středobodem ženského duchovního vývoje je zacelení vnitřního rozštěpu mezi ženou a její feminní podstatou. Chtěla jsem slyšet Campbellův názor. Překvapilo mě, když mi sdělil, že ženy se na takovou cestu vydávat nemusejí. „V celé mytologické tradici se žena nachází *tam*. Nemusí udělat nic jiného než si uvědomit, že je místem, kam se lidé snaží dojít. Když si žena uvědomí, jaká je její úžasná povaha, nebude se zbytečně zaobírat představou, že je pseudo-muž.“¹

Tato odpověď mě ohromila. Shledala jsem ji hluboce neuspokojivou. Ženy, které znám a s nimiž pracuji, nechtějí být *tam*, místem, kam se lidé snaží dojít. Nechtějí ztělesňovat Pénélope, která trpělivě čeká a donekonečna ve dne tká a v noci párá. Nechtějí být služebnicemi vládnoucí mužské kultury a posluhovat bohům. Nechtějí se řídit radami fundamentalistických kazatelů a vrátit se k plotně. Potřebují nový model, který rozumí tomu, kdo a co žena je. Sochařka Anne Truitt ve svých zápiscích *Daybook: The Journal of an Artist* (Deník umělkyně) píše:

V jeskyni ženství se cítím útulně a myslím, že se do ní vždycky budu vracet s útěšným pocitem, že jsem tam, kde mám být, v jakémsi hlubším smyslu, než dokážou vyjádřit slova. Takové pocity možná mají muži ohledně nějaké jeskyně mužství, kterou si mohou leda tak představovat. Přijímání daných rozdílů mezi muži a ženami je založeno na selském rozumu. Ale skutečnost, že ženství je mi „domovem“, ještě neznamená, že chci celou dobu zůstat doma. Jeskyně by zatuchla,

kdybych z ní nikdy nevyšla ven. Mám příliš mnoho energie, jsem příliš zvědavá, příliš silná, než abych zůstávala v tak stísněném prostoru. Celé části mé osobnosti by buď zakrzněly, nebo zatrpkly. Jestliže chci být sama k sobě odpovědná, a to chci, musím dělat to, po čem toužím.²

V tomto období v naší kultuře mají ženy za úkol vydat se na hrdinskou výpravu. Je to výprava za plným přijetím vlastní feminní podstaty, ženy se musejí naučit, jak si vážít sebe samých a jak vyléčit hlubokou ránu feminity. Je to velmi důležitá vnitřní cesta směřující k tomu, aby se staly plně integrovanými, vyváženými a celistvými lidskými bytostmi. Jako většina cest není ani hrdinčina stezka snadná, nemá žádné zřetelné značení ani zjevné průvodce. Není k ní mapa, plánek trasy ani daný chronologický věk, kdy začíná. Není přímá. Je to cesta, která málokdy najde potvrzení ve vnějším světě, ba právě naopak, vnější svět ji často sabotuje a narušuje.

Model hrdinčiny cesty je částečně odvozen od Campbellova modelu hrdinské výpravy.³ Jazyk jednotlivých fází je však specifický pro ženy a vizuální model se mi zjevil velmi feminním způsobem. Dospěla jsem k němu díky svým bolavým zádům.

Na jaře roku 1983 jsem v postgraduálním kurzu Los Angeles Family Institute studovala terapeutickou techniku zvanou „modelování rodiny“ (*family sculpting*). Tato technika využívá odehrávání nějaké scény, která se opakovaně vyskytovala v původní rodině klienta, například typický průběh rodinné večeře. Účastnila jsem se za sebe scény, kde kromě mě vystupovali také moji rodiče a moje mladší sestra. Jejich role hráli další studenti kurzu. Když jsme zaujali strnulé polohy jako kdysi moje rodina, luplo mi v zádech. Už jsem nedokázala udržet pozici, při níž jsem se „mohla přetrhnout“, abych udržela mír.

Tři dny jsem se nemohla ani hnout. Ležela jsem na břiše v obýváku a plakala nad bolestí a chaosem v naší rodině. Tyto

pocity jsem se naučila si nepřipouštět pomocí práce a pře-
hnaného snažení. Ze slz vyvstal obraz hrdinčiny cesty, kru-
hové trasy, která vede ve směru hodinových ručiček. Začínala
velmi příkrým odmítnutím feminity, kterou jsem definovala
jako závislou, panovačnou a rozběsněnou. Pokračovala na-
prostým ponořením do známé vnější hrdinské cesty, i s mas-
kulinními spojenci, jejímž cílem byla výhoda nezávislosti,
prestiže, peněz, moci a úspěchu. Následovalo ohromující ob-
dobí vyprahlosti a zoufalství, které vedlo k nevyhnutelnému
sestupu do podsvětí, k setkání s *temnou feminitou*.

Z této temnoty vyvstala naléhavá potřeba zacelit rozštěp
mezi *matkou a dcerou*, vyléčit hlubokou *feminní ránu*. Na zpá-
teční cestě z podsvětí bylo třeba nově definovat a potvrdit
feminní hodnoty a integrovat je s maskulinními dovednostmi
nabytými v první půli cesty.

Yyvstal přede mnou celistvý obraz, který zde uvádím (viz
níže), a v následujících letech bylo mým úkolem porozumět
jednotlivým fázím této cesty. Byl to pomalý proces naslou-
chání příběhům mých klientek a přítelkyň a hlubšího zkou-
mání mé vlastní potřeby uznání a příznivého přijetí ve společ-
nosti ovládané muži.

Tuto cestu popisují ze svého pohledu a z pohledu mnoha
žen mé generace, které hledaly potvrzení od patriarchálních
systémů a zjistily, že tyto systémy jsou nejenže nedostačující,
ale též strašlivě destruktivní. Jsme děti postspuťkové éry,
nabádali nás k vynikajícím výsledkům, aby Západ opět získal
převahu.

Jsem takzvaná *otcova dcera* – žena, která se doposud
identifikovala především s otcem, často odmítá matku a usi-
luje o pozornost a uznání od otce a maskulinních hodnot.
Model, který zde uvádím, nutně neodpovídá zkušenosti
všech žen všech věkových kategorií. Zjistila jsem, že ani ne-
platí výhradně pro ženy. Vztahuje se na cesty obou genderů
(pohlaví). Popisuje zkušenost mnoha lidí, kteří se snaží být
aktivní a vnést do světa svůj přínos, ale zároveň se strachují,

co naše společnost zaměřená na neustálý pokrok napáchala na lidské psychice a ekologické rovnováze naší planety.

Procházení fázemi cesty je cyklické, a někdo se může zároveň nacházet v několika fázích najednou. Například pracuji na zacelení svého rozštěpu mezi matkou a dcerou a zároveň integruji dvě části své povahy. Cesta hrdinky je celoživotní cyklus vývoje, růstu a učení.

Tato cesta začíná hrdinčíným hledáním identity. Tato „výzva“ nepřichází v žádném stanoveném věku, ale nastává, když „staré já“ už nevyhovuje. Může to být třeba tehdy, když mladá žena odjede na vysokou školu nebo za prací, když se vydá na cesty nebo za vztahem. Nebo může nastat ve středním věku, když se žena rozvádí, vrací se do práce či do školy, změní profesi nebo zůstane v „prázdném hnízdě“. Nebo tehdy, když si žena prostě uvědomí, že postrádá pocit vlastního já.

Tato počáteční fáze cesty často zahrnuje odmítnutí feminity chápané jako pasivní, manipulativní či neproduktivní. Ženy byly v naší společnosti často vyobrazovány jako nesoustředěné, vrtkavé a příliš emotivní na to, aby odvedly dobrou práci. Tento nedostatek soustředění a zřetelné diferenciacce je u žen vnímán jako slabost, méněcennost a závislost – a vnímají to tak i mnohé ženy, nejen dominantní kultura.

Ženy, které snaží uspět v pracovním světě zaměřeném na muže, často volí podobnou cestu, aby tento mýtus vyvrátily. Snaží se dokázat, že jim to myslí, umějí dotáhnout věc do konce a jsou citově i finančně nezávislé. Probírají problémy se svými otci a mužskými příbuznými. Za vzory a učitele si vybírají muže nebo ženy, které se identifikují s muži. Ti potvrzují jejich intelekt, cílevědomost a ambice a vytvářejí v nich pocit bezpečí, směřování a úspěšnosti. Tyto ženy napínají všechny síly, aby uspěly v práci, stoupaly na akademickém nebo korporátním žebříčku, získaly prestiž, postavení a finanční rovnost a cítily se mocné ve světě. Pro hrdinku je to opojná zkušenost a naše materialistická společnost, která přikládá největší hodnotu tomu, co děláte, ji plně podporuje.

Nic menšího než děláni „důležité práce ve světě“ nemá žádnou skutečnou hodnotu.

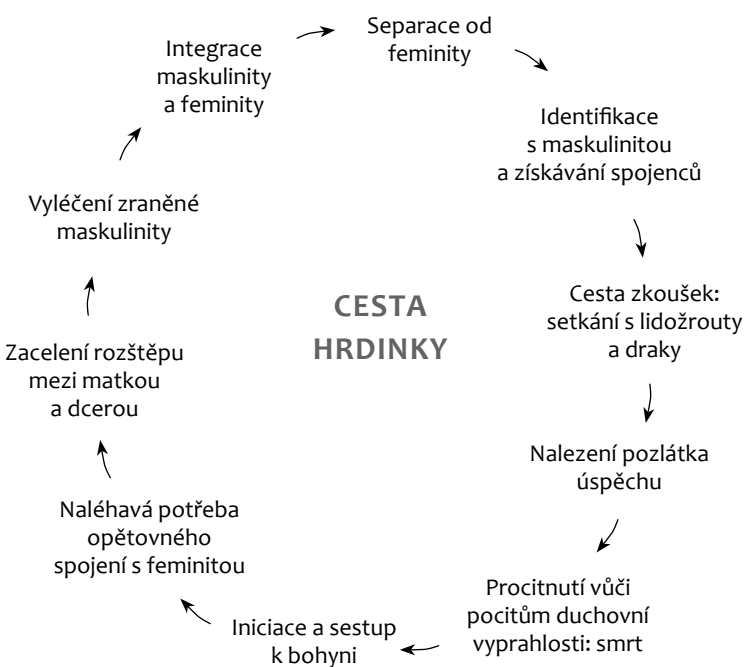
Naše hrdinka se oblékne do zbroje, vezme meč, osedlá svého nejrychlejšího oře a vyrazí do boje. Nalezne svůj poklad: akademický titul, vysokou funkci ve firmě, peníze, autoritu. Muži se usmívají, třesou jí rukou a vítají ji v klubu.

Po čase, když už se nabažila výhledu seshora, když všechno zvládá, možná nejen kariéru, ale i děti, se může dostavit pocit: „Dobře, tak už jsem tu. Co bude dál?“ Rozhlíží se po další překážce, kterou by mohla překonat, po dalším povýšení, po další společenské akci a každou volnou chvíli zaplňuje *děláním*. Neví, jak se má zastavit nebo říct ne, a cítí se provinile při představě, že zklame někoho, kdo ji potřebuje. Dosahování úspěchů se stalo závislostí a její nově vydobytá síla a moc je nesmírně opojná.

Právě v této fázi se často stává, že žena začne mít pocit, že není v souladu se sebou, nebo může tělesně onemocnět či mít nějakou nehodu. Začne se ptát: „K čemu tohle všechno je? Dosáhla jsem všeho, co jsem si předsevzala, a cítím se prázdná. Proč mám ten hlodavý pocit osamělosti a bezútěšnosti? Proč ten pocit zrady? O co jsem přišla?“

V touze rozptýlit negativní asociace spojené s feminitou v sobě hrdinka vytvořila nerovnováhu, která ji pošramotila a zlomila. Naučila se dělat věci logicky a výkonně, ale obětovala vlastní zdraví, sny a intuici. Možná přišla o hluboký vztah k vlastní feminní povaze. Může oplakávat otupení tělesné moudrosti, nedostatku času na rodinu či tvůrčí projekty, ztrátu hlubokých přátelství s druhými ženami nebo své vlastní „malé holčičky“.

Campbell říká, že „žena se zabývá především péčí o druhé“. „Může pečovat o tělo, duši, civilizaci, společenství. Pokud nemá o co pečovat, jaksi ztrácí pocit fungování.“⁴⁴ Zjišťuji, že mnohé ženy, které přijaly cestu hrdiny, zapomněly, jak pečovat – o sebe. Předpokládaly, že aby byly úspěšné, musejí mít ostré lokty, a přitom mnohé skončily s probodnutým srdcem.

Cesta hrdinky začíná „separací od feminity“
a končí „integrací maskulinity a feminity“

Campellova slova o mužích v krizi středního věku mohou také vystihovat údiv a nespokojenost úspěšných žen: „Vyšplhali po žebříku až nahoru a zjistili, že je opřený o nesprávnou zeď. Na začátku měli trochu špatný odhad.“⁵

Některé ženy shledávají, že jejich snaha o úspěch a uznání pramenila z touhy zavděčit se rodičům, především zvnitřněnému otci. Když začnou zkoumat svou motivaci, některé z nich v sobě těžko nalézají něco, co patří opravdu jim. Zmocní se jich pocit bezútěšnosti. „Když se podívám do svého nitra, nevím, kdo tam je,“ řekla mi jedna filmařka, které nedávno bylo čtyřicet. „Jediná věc, kterou jsem si jistá, je touha zacelit své srdce. Jediná věc, které můžu věřit, je mé tělo.“

Tyto ženy nedošly po cestě k osvobození dost daleko. Naučily se, jak mají být úspěšné podle maskulinního modelu, ale tento model neuspokojil jejich potřebu být celistvým člověkem. „Špatným odhadem na začátku“ mohlo být rozhodnutí hrát podle cizích pravidel pro sebehodnotu a úspěch. Když se žena rozhodne, že už nebude hrát podle patriarchálních pravidel, nemá žádné pokyny, které by jí říkaly, jak má jednat nebo jaké má mít pocity. Jestliže už nechce zachovávat zastaralé formy, život začne být vzrušující – a děsivý. „Změna je hrozná, ale kde je strach, tam je síla. Jestliže se naučíme cítit strach, aniž bychom mu dovolily, aby nás zastavil, může se z něj stát spojenec, znamení, které nám říká, že něco, s čím jsme se setkaly, lze transformovat. Naše pravá síla často nespočívá ve věcech, které reprezentují to, co je pro nás známé, pohodlné nebo pozitivní, ale ve strachu, a dokonce i v odporu ke změně.“⁶ Začal iniciační proces.

Na této části cesty žena začíná svůj sestup. Může se jednat o zdánlivě nekonečné období putování, zármutku a hněvu, svržení králů z trůnu, hledání ztracených střípků sebe a setkání s temnou feminitou. Může to trvat týdny, měsíce, ba i roky a pro mnohé to může znamenat čas dobrovolného odloučení – období tmy, ticha a osvojování umění znovu si hluboce naslouchat: *být*, a nikoli *dělat*. Vnější svět to může chápat jako depresi a období stagnace. Rodina, přátelé a kolegové na hrdinku naléhají, aby „s tím něco udělala“.

V tomto období se často objevují sny o usekávání údů a o smrti, o stínových sestřích a vetřelcích, o cestách přes pouště a řeky, o prastarých symbolech bohyně a zvířatech. Žena má touhu trávit víc času v přírodě a intenzivněji si uvědomuje změny ročních období a fáze Měsíce. Pro mnohé ženy se období menstruace stává důležitou příležitostí pro uctění ženství, krve, očisty a obnovy těla a duše. Sestup nelze uspěchat, protože je to posvátná cesta, na níž žena nejenže znovu nalézá ztracené části sebe samé, ale také objevuje ztracenou duši kultury – mnohé ženy to nyní považují za

znovunalezení Bohyně. V tomto období jsem si zapsala do deníku:

„Tohle je neprobádané území. Je temné, vlhké, krvavé a osamělé. Nevidím žádné spojence, žádné značení. Připadám si rozdrásaná a bolavá. Hledám kusy svého těla – něco rozpoznatelného –, ale nacházím jen kousíčky a nevím, jak je poskládat. Je to úplně něco jiného než jakákoli moje dřívější snaha. Není to dobytí druhého, musím se střetnout sama se sebou. Chodím nahá a hledám Matku. Snažím se najít části sebe, které ještě nespátřily denní světlo. Musejí být tady ve tmě. Čekají, až je najdu, protože ztratily důvěru. Předtím jsem je zapudila. Jsou to moje zakopané hřivny, musím je vykopat. Na téhle cestě se neobjeví žádná kmotřička víla, která mi ukáže, kudy se odsud dostanu. Kutám... kvůli trpělivosti, kvůli odvaze přestát tmu, kvůli odhodlání nevyjít předčasně na světlo a nezkrátit své setkání s Matkou.“

Po období sestupu hrdinka začíná pomalu zacelovat rozštěp mezi matkou a dcerou, ránu, která vznikla při původním odmítnutí feminity. Může a nemusí to znamenat skutečné uzdravení vztahu mezi ženou a její matkou. Dochází k němu však v ženině nitru, když začne pečovat o své tělo a svou duši a znovu nalezne své pocity, intuici, sexualitu, tvořivost a humor.

Může se objevit náhlá naléhavá potřeba zahradničit, chodit na kurz keramiky či vaření nebo na masáže, vytvářet útulné hnízdečko. Část energie, která směřovala ven, se pomalu navrácí ke zrození tvůrčích projektů, znovobjevování těla a radosti ze společnosti druhých žen. Ženy, které se předtím orientovaly především na svou profesi, nyní mohou uvažovat o manželství a dětech. Tato fáze s sebou přináší jasná rozhodnutí a oběti, které mohou někomu s patriarchálním pohledem připadat jako odpadnutí.

Moje klientka, téměř čtyřicetiletá zubařka, která kvůli rakovině přišla o prs, se rozhodla psát, zahradničit a věnovat se výchově dětí. „Je to těžké rozhodnutí. Díky stálému platu

se cítím bezpečně a užitečně a očekávám, že kvůli mému dřívějšímu onemocnění bude téměř nemožné získat zdravotní pojištění. Ale už se nemůžu dočkat, až budu dělat všechny ty věci, které pro mě byly důležité, než kvůli stomatologii šlo všechno stranou.“

Při psaní této knihy jsem měla podobnou zkušenost. Když jsem zkoumala vnitřní území, vnější cesta za uznáním mi připadala stále méně důležitá. Můj feminní hlas sílil, zatímco jsem si budovala odvahu přestat se spoléhat na lineární mysl. Potom jsem mohla naslouchat snům, obrazům a vnitřním spojencům. Stali se mými průvodci. Jestliže žena přestane klást takový důraz na vnější hrdinské hledání sebedefinice, může svobodně zkoumat své obrazy a svůj hlas.

Při soustředění na proces vnitřní cesty se jí od vnějšího světa dostává pramalého uznání a potlesku. Těm, kteří stále hledají pozlátko úspěchu, jsou nepříjemné otázky o životních hodnotách, které klade. Proto taková cesta vyžaduje odvahu a důvěru, že se ženě dostane duchovní podpory. Ženy se scházejí ke studiu, ke sdílení obrazů a k uctívání znovunalezené feminity. Mnohé ženy nacházejí útěchu a radost při společném vytváření rituálů na oslavu rytmu přírody a připomínku změn ve svém životě a v životech svých blízkých.

Současné intenzivní soustředění na feminní spiritualitu je podle mě přímým důsledkem faktu, že tolik žen se vydalo na cestu hrdiny a nakonec zjistilo, že je pro ně prázdná a pro lidstvo nebezpečná. Ženy napodobovaly maskulinní hrdinskou cestu, protože neexistovaly jiné obrazy. Žena byla buď „úspěšná“ v kultuře zaměřené na muže, nebo ovládaná a závislá. Chceme-li změnit ekonomické, sociální a politické struktury společnosti, musíme nyní najít nové mýty a hrdinky. Možná právě proto se tolik žen a mužů obrací k obrazům Bohyně a k dávným matristickým kulturám, aby pochopili způsoby vedení založené na partnerství, nikoli na ovládnání, a na spolupráci, nikoli na chtivosti.

„Na přelomu dvacátého a jednadvacátého století je posláním žen mimo jiné oživit spiritualitu tvořivosti, která se nebojí zvláštní krásy podmořského světa nevědomí, a pomocí mužům z omezeného a těsného světa prokazatelných a limitovaných faktů, v němž je společnost uvěznila,“ píše Madeleine L'Engle v článku, který vyšel v letním čísle časopisu Ms v roce 1987.⁷ Dále pokračuje: „Jakožto feministka nemám za úkol soutěžit s muži v jejich světě – to je příliš snadné, a v konečném důsledku k ničemu. Mým úkolem je žít plně jako žena, těšit se z celého svého já a svého místa ve vesmíru.“

Jaké je ženino místo v tomto stadiu našeho kulturního vývoje? Jsem přesvědčena, že máme zacelit rozštěp, který nám říká, že naše vědění, přání a touhy nejsou tak důležité či platné jako vědění, přání a touhy vládnoucí maskulinní kultury. Naším úkolem je zacelit vnitřní trhlinu, jež nám velí přehlížet pocity, intuici a snové obrazy, které nás informují o pravdě života. Musíme mít odvahu žít s paradoxem, sílu vydržet napětí, že neznáme odpovědi, a ochotu naslouchat své vnitřní moudrosti a moudrosti naší planety, která prosí o změnu.

Z hrdinky se musí stát duchovní bojovnice. Vyžaduje to, aby se naučila vytríbenému umění rovnováhy a měla trpělivost pro pomalou, nenápadnou integraci feminních a maskulinních aspektů sebe samé. Nejprve dychtí pozbyt svého feminního já a splynout s maskulinitou, a jakmile to učiní, začíná si uvědomovat, že to není odpověď ani konec. To, co poznala při své hrdinské výpravě, nesmí zahodit ani se toho vzdát, ale musí se naučit chápat své těžce vydobyté dovednosti a úspěchy nikoli jako cíl, ale jen jako část celé cesty. Potom začne tyto dovednosti využívat při cestě k většímu cíli spojení lidí, a nikoli ke svému individuálnímu prospěchu. To je posvátný sňatek feminity a maskulinity – když žena dokáže opravdově sloužit potřebám druhých, ale také si dokáže cenit vlastních potřeb a reagovat na ně. Toto zaměření na

integraci a následné uvědomění vzájemné provázanosti je v tuto dobu důležité pro každého z nás, zatímco společně pracujeme, abychom zachovali rovnováhu života na Zemi.

Lotova žena

Pokud však dojdete dost daleko, jednoho dne se poznáte, jak přicházíte po cestě, abyste se setkali sami se sebou. A řeknete – ANO.

— MARION WOODMAN

Někde na cestě
jiným hlasem
a jinou řečí
čeká na jinou dobu
a na mytí nohou
zatímco já, slaná slza velká jako žena
stojím zkamenělá, Lotova žena
ohlížím se na své hořící město
údolí, hory a pláně
v dáli. Stojím otočená
tisíciletá tíha let se obrací
ke vzdálené čekající ženě
vidí nesčetné epochy
životy beze jmen
padá a řítí se
ze svahů pokrytých kamením
žena bez konce
odchází s ní její rýmy
její vzpomínky
její tvrdá slova, její něžná slova, výkřiky
moje slova, moje výkřiky, vše naše neslyšené

způsoby, jakými slyším
umlčené zvuky žen
začínají pukat
a jsou slyšet hluboko a daleko
Otočka, jeden krok vpřed
ještě jeden a pak další
kráčím po cestě
k té, kterou jsem
a ještě nejsem
— RHETT KELLY⁸

Održení od feminity

Matka představuje oběť v nás, nesvobodnou ženu, mučednici. Naše osobnosti se nebezpečně prolínají a překrývají s našimi matkami, a v zoufalé snaze vědět, kde končí matka a začíná dcera, provádíme radikální řez.

— ADRIENNE RICH: *Of Woman Born* (Zrozeny z ženy)

Historici mateřství i psychodynamičtí teoretici nám připomínají, že matky byly od dob průmyslové revoluce zároveň oslavovány i obviňovány a byla na ně kladena odpovědnost za to, kým a jakým člověkem se jejich dítě stane.¹ Matku považujeme za hlavní příčinu pozitivního či negativního vývoje dítěte a nebereme v úvahu autoritu a úctu, jaké se mateřské roli dostává či nedostává v určitém rodinném systému nebo kultuře. Společnost klade na matky nesmírnou odpovědnost, a přitom jim neposkytuje finanční podporu, prestiž a uznání, které si zaslouží práce, jež má tak obrovský význam pro celou kulturu. Neexistuje žádný Oscar za výchovu. Zdráháme se matky ocenit, ale šmahem je obviňujeme za všechny neduhy společnosti. Soud v Los Angeles nedávno podal trestní oznámení na matku odsouzeného člena gangu, který žil ve čtvrti zamořené drogami, za to, že synovi neposkytla náležitou mateřskou výchovu. Nepadla ani zmínka o nedostatku náležité otcovské výchovy,

vzdělání, bydlení či příležitosti vyrůstat v bezpečné společnosti, která poskytuje jistoty.

Naše společnost je androcentrická: vidí svět z mužské perspektivy. Mužům se za jejich inteligenci, úsilí a spolehlivost dostává ve světě ocenění v podobě postavení, prestiže a finančního zisku. Pokud jsou ženy jako muži, jsou podobně, ne však rovně odměňovány. Jestliže se ženy vidí mužským prizmatem a neustále se poměřují podle měřítek mužsky definované kultury, zjistí, že více či méně postrádají vlastnosti, kterých si muži cení. Ženy nikdy nebudou muži a mnohé ženy, které se snaží být „stejně dobré jako muži“, zraňují svou feminní povahu. Ženy se začínají definovat z hlediska nedostatků, z hlediska toho, co nemají nebo čeho nedosáhly, a začínají se zastiňovat a znevažovat jakožto ženy.² Znevažování žen začíná u matky.

Podle Josepha Campbella je úkolem pravého hrdiny rozbít zavedený řád a vytvořit nové společenství. Hrdina/hrdinka skolí nestvůru *statu quo*, draka starého řádu – tyranského lidožrouta, strážce minulosti.³ Na kulturní úrovni jsou v zavedeném řádu hluboce zakořeněny patriarchální hodnoty dominance a ovládání silnější, důraznější, mocnější mužskou populací. V současnosti muži i ženy zpochybňují patriarchální jazyk a myšlení i patriarchální ekonomické, politické, sociální a vzdělávací struktury a vytvářejí nové formy. Na osobní úrovni však to staré ztělesňuje matka a hrdinčiným prvním úkolem na cestě k individuaci je separace od matky.

Dcera může s tímto procesem separace zápolit celý život, u někoho je odtržení dosti dramatické. Aby se žena oddálila od matky a matčina vlivu, možná projde obdobím odmítání všech feminních vlastností, které kulturní prizma zkresleně zobrazuje jako podřadné, pasivní, závislé, svůdnické, manipulativní a bezmocné.⁴

Nakolik ženina matka představuje stávající stav, restriktivní kontext sexuálních rolí a hluboce zakořeněný pocit

ženské podřadnosti v patriarchální společnosti, natolik se od ní žena bude chtít oddělit. Postupem času, jak prochází fázemi svého vývoje a začíná chápat kořeny znevažování feminity v této kultuře, si uvědomí, že příčinou jejich pocitů nedostatečnosti není matka. Je jen příhodným terčem, může na ni svalit vinu za zmatení a nízkou sebeúctu, které prožívá mnoho dcer v kultuře, která glorifikuje maskulinitu.

Pravda je taková, že naše matky a před nimi i jejich matky byly jako Lotova žena uvězněny v obraze, který si na ně promítali muži. Americké matky ve čtyřicátých a padesátých letech neměly příliš mnoho příležitostí jít za vlastním cílem. Byly předmětem manipulace, omezování a útlaku za pomoci reklamy, podvazkových pásů a valia. Úkolem jejich dcer je odhalit a vyléčit jejich feminní zranění.

Odmítání feminity

Mary Lynne před pětadvaceti lety nastoupila na vyšší školu pro ženy s odhodláním studovat matematiku. Inspiroval ji sputnik v padesátých letech a následná výzva pro americké děti, aby studovaly matematiku a fyziku. Ovšem skutečný důvod, proč si tento obor zvolila, byl fakt, že tehdy v něm nebylo mnoho žen. „Holky, které jsem znala, si matiku nevybraly, ale já jsem chtěla být jiná. Většina dívek studovala angličtinu a mě nebavilo rozebírat zápletky a postavy. Taky už mi lezlo krkem pořád dokola poslouchat, jak mě rodiče nabádají, abych šla studovat zdrávku nebo pedřák, abych se měla ,na co spolehnout‘, kdyby můj manžel v budoucnu onemocněl. Jenže já jsem o žádném budoucím manželovi neuvažovala a rozhodně jsem se nechtěla na nic spoléhat! Chtěla jsem dělat něco důležitého v kybernetice. Byla jsem plná mladistvého idealismu. A taky jsem chtěla tátovi dokázat, že jsem stejně dobrá jako syn, kterého vždycky chtěl, ale nikdy neměl.“